

УДК 17.026.4:796.071.2

Завальнюк Олена

Кандидат педагогічних наук, викладач НПУ імені М. П. Драгоманова

ПРОБЛЕМА ЧЕСНОСТІ Й ГІДНОСТІ В СПОРТІ ТА МОРАЛЬНЕ САМОВИХОВАННЯ СПОРТСМЕНА

Виявляються моральні засади притаманної спорту змагальності.

Ключові слова: людина, спорт, чесність, гідність, самовиховання.

Розглядаючи моральні аспекти спорту, варто звернути увагу на проблему чесності в спорті та гідності спортсмена. З одного боку, спортивна діяльність сприяє формуванню таких моральних якостей особистості, як чесність, самоповага, пошана до інших. Як відзначають А. Тер-Ованесян та І. Тер-Ованесян, опановуючи раніше недоступну складну спортивну техніку, досягаючи успіху на змаганнях спортсмен усвідомлює свої можливості, переконається у своїй здатності долати труднощі, які потребують великих фізичних та психологічних зусиль, що сприяє формуванню почуття власної гідності та більш шанобливого ставлення до інших [1, с. 117].

Спортивне суперництво, згідно з М. Візитеєм, це не тільки чесне змагання в атлетизмі, але й також атлетичне (таке, що вимагає від людини максимального напруження духовних і фізичних сил) змагання в чесності. Коли людина опиняється в ситуації, де його самоствердження прямо й безпосередньо у межах його діяльнісно-практичних проявів зустрічається з самоствердженням іншої людини, і коли кожна сторона діє при цьому з настановою на активне подолання іншої, залишитися доброчесним (зберегти баланс любові та ворожнечі) особливо складно. Проте коли це дійсно, всупереч вказаним обставинам, вдається, перед нами постає доброчесність вищої проби [2, с. 117].

Підвищенню позитивних емоцій спортсмена має сприяти опанування раніше недоступною складною спортивною технікою, задоволення від спілкування із партнерами по команді, досягнення поставлених цілей, успіхи на змаганнях тощо. За таких умов спортсмен усвідомлює свої можливості, переконається у здатності долати труднощі, які потребують великих фізичних і психічних зусиль. Це сприяє формуванню відчуття власної гідності і поважного ставлення до інших. Для виховання

позитивних емоцій необхідно створювати ситуації успіху в спортивно-тренувальній діяльності. Тренер має не лише створювати ситуації, у яких спортсмен відчуває свій успіх та зростання, а й уміти бачити та заохочувати будь-який успіх учнів в процесі тренування, спілкування, іншої спільної діяльності. Такою діяльністю можуть бути неформальні дискусії. Проведення неформальних дискусій із спортсменами на моральну тематику має бути невід'ємною частиною виховного процесу під час занять спортом. Важливою метою дискусій є підвищення чутливості дитини до морально-етичних принципів спорту та доведення до його свідомості існування права вибору атлета: дотримуватися моральних принципів під час змагань або їх ігнорувати [3, с. 71].

Водночас, з іншого боку, спорт, особливо професійний, дає чимало прикладів відхилень від норм людської моралі, наявності подвійних стандартів. Одне з найбільш глибоких системних протиріч культури, і спорту як її частини, на думку М. Сарафа, полягає в тому, що професія (сфера професійної діяльності) може бути хоч і у відносній, але в незалежності від сфери суспільної моральності. А це означає, що професійна діяльність може бути (і буває) в такій же мірі вільною від гуманістичних детермінант. Для професіонала все питання полягає в умовах праці, при яких він може оптимально застосувати свої знання і уміння для здобуття вищого результату. Ось тут-то і міститься небезпека служіння хибним богам [4].

Засадничим принципом вирішення проблеми чесності у сучасному спортивному світі вважається ідеал «Fair play». Англійський вислів «Fair play» (перекладається як «чесна, або справедлива, гра») використовується для позначення набору етичних, духовно-моральних принципів, на які повинні орієнтуватися спортсмени, тренери, уболівальники і інші особи, пов'язані із спортом. Ці принципи вимагають рішучої і повної відмови від перемоги за будь-яку ціну, створення рівних умов для всіх учасників змагань, передбачають внутрішнє переконання в тому, що перемогти шляхом обману, за рахунок помилки судді, за рахунок умов, що несправедливо склалися, — означає, не перемогти взагалі. Чесна гра — пошана до партнера, до суперника, до самого собі, до суддів і глядачів, уміння залишатися скромним після перемоги і спокійно приймати поразку [5].

Як відзначає А. Тіняков, одним із найважливіших чинників формування поведінкового компонента моральних якостей у спортивній діяльності є дотримання спортсменом у змаганнях та суперництві принципів «чесної гри» («Fair Play»). Згідно з Європейською хартією спорту,

дотримання відповідних принципів духовно збагачує особистість спортсмена, суспільство в цілому та укріплюють дружбу між народами. Ці принципи ґрунтуються на загальнолюдських моральних цінностях, таких як чесність, благородність, повага та виявляються в таких принципах «чесної гри», як благородство відносно суперника, ведення чесної боротьби, невживання допінгу та ін. [6, с. 71].

Х. Ленк розглядає чесну гру у більш широкому соціальному контексті. Чесна гра як соціальна цінність і соціальна норма — родом із спорту, проте набула з часом набагато ширшого поширення. Вона є культурним вкладом спортивної традиції в культуру протистоянь в суспільстві і стала для суспільства чимось на зразок негласної чесноти в регламентованих правилами конфліктах. Проте в спорті справа сьогодні на практиці йде так, що системи винагороди, орієнтовані на результат, в яких успіх є абсолютною цінністю, неминуче заохочують нахрапісті і ганебні стратегії досягнення успіху. Часто це призводить до розщеплювання моралі на «таємну мораль успіху» і «офіційну мораль збереження обличчя» серед спортсменів, організаторів, менеджерів, тренерів [7].

В. Столяров та С. Барінов також звертають увагу на протиріччя, що пов'язані з реалізацією принципів «Чесної гри» у сучасному спорті. Спорт, як і все сучасне життя, вельми суперечливий. Створюючи умови для прояву лицарської поведінки, спортивна боротьба і прагнення перемогти спонукають до порушення принципів чесної гри. При цьому треба враховувати, що спорт не ізольований від інших сфер життя, в яких, як правило, панує орієнтація не на гуманістичні, духовно-етичні, а на суто прагматичні, технократичні цінності, переважає прагнення до досягнення успіху за будь-яку ціну. Все це істотно позначається і на ставленні спортсменів, у тому числі юних, до принципів «Фейр плей» [8].

В свою чергу, М. Візией та Д. Качуровський задаються питанням, чи цінує сам спортсмен принцип «чесного суперництва»? Всупереч результатам доволі чисельних соціологічних досліджень, відповідно до яких спортсмена представляють як людину, яка цей принцип не цінує, слід стверджувати: в цілому це не так. Спортсмен не може не цінувати його, оскільки дотримання цього принципу є обов'язковою передумовою його особистісного самоствердження, а тому, якщо спортсмен все ж таки в тому чи іншому епізоді змагальної боротьби, в тому чи іншому випадку його спортивного життя діє всупереч принципу «чесного партнерства», то відбувається це лише тому, що з тих чи інших причин він

адекватно не сприймає події, що відбувається, зокрема погоджується на перемогу, на яку не заслужив, на сурогат успіху [9, с. 30].

Х. Ленк у полеміці з приводу «Чесної гри» пов'язує поширення цих принципів із загальним станом моральності суспільства, де панують подвійні стандарти. В цілому у великому спорті, а в зміненій (ослабленій) формі також і в економічній конкуренції організаційні рамки і відповідний контроль могли б привести до того, щоб усунути подвійну мораль публічних закликів до чесної гри і таємних ганебних прийомів або порушень правив. Одними закликами і умовляннями справі можна допомогти так само мало, як і рекламними акціями на користь цієї ідеї. Чесну гру потрібно проводити по-справжньому і серйозно. Чесність і чесна гра— дуже важливі цінності етичної орієнтації, щоб збувати їх дешево на загальному розпродажі суспільства виживання сильних. Навпаки, ідея і принцип чесної гри, при належному контролі і регламентації, заохоченні спокійнішого відношення до гри, а особливо— зважаючи на самостійний, орієнтований на переживання, рішучий настрій молодого покоління, можуть в майбутньому стати ціннісним орієнтиром і для інших сфер життя суспільства. Звичайно, потрібно залишатися реалістом, зробити контроль ефективнішим і, можливо, навіть ослабити вимоги крайнього успіху. Контроль і організація (що включають не лише санкції, але і стимули) необхідні для того, щоб перетворити проповіді на реальні норми. Це вірно як щодо обмеження швидкості на автошляхах, так і в області дотримання правил чесної гри в спорті, бізнесі і суспільстві [10].

Багато учених і фахівці, надаючи важливе значення роз'ясненню і пропаганді принципів «Фейр плей», розуміють в той же час, що навряд чи можна вирішити цю проблему однією лише просвітницькою роботою, не створивши реальних стимулів, що спонукають до орієнтації на дані принципи. Один з кроків в цьому напрямі— введення певних форм заохочення для тих, хто демонструє справжню рицарську поведінку відповідно до принципів «Фейр плей». Як відомо, в спортивній практиці для заохочення такої поведінки спортсменів вже давно використовуються певні призи і винагороди [11].

С. Матвеев одним з головних чинників популяризації проявів моральної поведінки в спорті, необхідності дотримання всіма учасниками спортивного руху правил чесної та справедливої гри вважає широке впровадження в практику олімпійської освіти. Окрім того, для популяризації і підвищення ефективності впровадження принципів «Фейр плей» в практику сучасного спорту потрібно змістити акценти

у діяльності суб'єктів спортивного руху з поширення негативних явищ на пропаганду позитивних прикладів. Особлива роль у цьому процесі належить комісіям з спортивної етики НОК і засобам масової інформації [12, с. 17].

М. Сараф наступним чином формулює зміст загальних принципів спортивної етики в умовах професіоналізму. Оскільки етика регулює відношення між суб'єктами діяльності, то перш за все спортивна етика вимагає від них створювати, підтримувати і укріплювати спортивні стосунки (у тому числі і спортивну поведінку), що об'єктивно сприяють досягненню вищих результатів. Вона вимагає шанобливого ставлення до партнерів, і особливо до глядачів, як до необхідної умови діяльності. Спортивна етика не допускає обману між учасниками спортивних стосунків. Спортивна етика вимагає від учасників спортивних стосунків дотримання корпоративної честі, тобто гідного представлення свого клубу, своєї організації, публічної демонстрації їх престижу. Спортивна етика вимагає проявляти солідарність, коли справа стосується забезпечення, захисту інтересів і прав товаришів по професії, незалежно від їх клубної і національної приналежності. Спортивна етика не дозволяє використовувати цінності спорту (славу, ім'я, кольори і знаки клубів) для антигуманістичних, антигромадських або злочинних цілей [13].

Для залучення уваги спортсменів-олімпійців до дотримання етичних норм поведінки в спортивній діяльності НОК України розробив Кодекс честі олімпійця України—сукупність моральних принципів, якими належить керуватися спортсмену. Кодекс честі олімпійця України—це фундаментальний та універсальний документ, що є нормативною основою української системи спортивного виховання та самовдосконалення. Він розроблений з врахуванням норм і вимог Конституції України, законів, що діють у сферах освіти, фізичної культури та спорту, положень Олімпійської хартії, Етичного кодексу МОК, Антидопінгового кодексу. Норми та вимоги кодексу спрямовані на формування гармонійно розвинutoї особистості з глибокими морально-етичними переконаннями [14, с. 128].

В сучасних умовах переорієнтації навчально-виховного процесу на принципи суб'єкт-суб'єктного підходу особливого значення набуває моральне самовиховання спортсмена.

На думку Л. Матвєєва, становлення особистості неможливо без власної активності. Тому невірним був би розгляд особистості лише як об'єкту виховання, не меншою мірою вона є й суб'єктом виховання, особливо самовиховання. При цьому підкреслюється, що сфера фізич-

ної культури і спорту у певному відношенні надає особливо сприятливі умови для прояву життєвої активності. Сама природа засобів фізичного виховання, необхідність регулярного подолання труднощів у процесі фізичного вдосконалення, стимулююча роль спортивних змагань і досягнень — все це та багато іншого потребує зростаючих проявів активності особистості й тим сприяє її розвиткові. Вельми суттєве значення у зв'язку з цим має оптимальне співвідношення провідної ролі вихователя, самостійності та активності вихованців. Гармонічне співвідношення направляючої ролі вихователя та свідомої активності вихованців призводить до поступового переростання виховання в самовиховання. При цьому в самовихованні отримує своє логічне завершення процес становлення особистості, її духовного визрівання і самоствердження [15, с. 301–302].

Як відзначають Ю. Долинний, С. Черненко, О. Олійник, фізична культура і спорт можуть і повинні взяти на себе частково функції протистояння негативним соціальним впливам на молодь. У свою чергу, це вимагає переосмислення всієї методології використання фізичної культури і спорту в роботі з молоддю. У першу чергу, повинне змінитися відношення до тих, що займаються, перетворення їх з «об'єкта фізичного розвитку і підготовки» у «суб'єкт саморозвитку», а це можливо тільки при орієнтації фізичної культури на цінності й інтереси сучасної молоді [16, с. 212].

Усі зовнішні виховні впливи з боку фахівців-педагогів та колективу можуть не дати очікуваних результатів, якщо сама людина не виявить достатньої ініціативи й активності, не проявить бажання та вміння займатися самовихованням, що розуміється як творча активна діяльність особистості, що має на меті вдосконалення фізичних, інтелектуальних, духовних якостей, волі, наполегливості, боротьбу проти власних негативних якостей та недоліків. В процесі самовиховання людина використовує різноманітні форми та методи. Тут величезну допомогу може здійснити педагог, який розкриває роль у самовихованні таких методів, як самонавіювання, вміння критично глянути на себе ззовні, самозобов'язання, самоконтроль тощо. Дуже важливо сформувати у тих людей, хто займається спортом, уявлення про ідеали [17, с. 111].

Отже, вже за своє сутність спортивна діяльність стимулює розвиток самостійності, власної активності, суб'єктності особистості спортсмена. З точки зору М. Візитєя, спорт відтворює у дуже концентрованій, гранично узагальненій, емоційно насиченій і специфічним чином представленої формі ситуацію людського самоствердження. Його завдання

в тому, аби знову і знову повертати людину до тієї ситуації, в яку вона реально поставлена як істота, котра володіє моральною волею і в якості такої прагне до самореалізації і самоствердження [18, с. 17].

С. Юрчук, досліджуючи роль дозвілево-спортивної діяльності, показує, що вона вдосконалює у студентів мету і мотиви самовиховання, виникнення нових потреб, збагачує почуття, розвиває емоційну сферу, вміння адекватно оцінювати вчинки свої і товаришів. Формування у студентів нових психічних якостей спричиняє подальше ускладнення, збагачення й підвищення ефективності самовиховання. При цьому, вольова активність студентства є необхідним компонентом, метою, результатом, головним двигуном всього навчально-виховного процесу. Виступаючи як умова і засіб процесу самовиховання, воля, у свою чергу, загартовується, направляючи потенційні резерви особистості спортсмена на вирішення завдань самовиховання, на подолання виникаючих перешкод. Під час занять у спортивних секціях студент як би пізнає себе з нових, раніше невідомих йому сторін, затверджує себе в своїй свідомості. Самореалізація, самовдосконалення особистісних якостей засобами фізичної культури неможлива в принципі без певного рівня самоповаги. І те, як надалі складатиметься професійна діяльність, неабиякою мірою залежить від вихідних установок молодої людини, від того, чи здатний він виявити, використовувати або навіть створювати обставини для максимальної самореалізації [19, с. 288–290].

Згідно з Л. Лубишевою, люди, які пройшли «школу спорту», переконані, що спорт допоміг їм виховати віру в свої сили і можливості, а також уміло ними скористатися. Спорт учить йти на жертви ради досягнення мети. Уроки, засвоєні юними спортсменами на спортивному полі, потім, як правило, допомагають і в житті. Багато хто із спортсменів стверджує, що саме спорт зробив з них людину, здатну бути особистістю. За допомогою спорту реалізується принцип сучасного життя — «розраховувати на самого себе». Це означає, що досягнення успіху залежить перш за все від особистих, індивідуальних якостей — честолюбства, ініціативи, працьовитості, терпіння, вольових навиків [20, с. 150].

Процес самовиховання спортсменів потребує певних зусиль щодо організації цього процесу з боку педагогів. З точки зору загальнопедагогічного підходу до вирішення проблем самовиховання школярів в процесі занять спортом можна зробити припущення, що керівництво процесом самовиховання з боку тренерів позашкільних спортивних установ і вчителів фізкультури загальноосвітніх шкіл повинне здійснюватися при використанні програм самовиховання [21].

Модернізація сучасного освітнього процесу передбачає створення такого навчально-виховного поля, яке цілеспрямовано орієнтує особу на самовизначення, саморегуляцію, саморозвиток, щоб повноцінно проявити себе в подальшій життєдіяльності, у тому числі при вирішенні основної установки для спортсмена — досягненні високого спортивного результату, а в масовому спорті саморегуляція поведінки дасть можливість підліткові уникнути впливу таких соціальних явищ, як юнацький алкоголізм, наркоманія, токсикоманія та інше [22].

Л. Волков звертає увагу на роль спорту у розвитку самостійності та ініціативності юних спортсменів. Ці якості проявляються тоді, коли для подолання труднощів і перешкод неможна обмежуватися використанням звичних засобів та методів, а допомоги ззовні немає або вона мінімальна. Як правило, ці якості ефективно виховуються при проведенні рухливих і спортивних ігор. Тут спортсмен повинен швидко і правильно оцінити ситуацію, що виникла раптово, адекватно сприйняти інформацію, продумати і обрати доцільний план дії, прийняти самостійне рішення [23, с. 128].

Серед методів і прийомів, направлених на вирішення завдань морального самовиховання і виховання вольових якостей юних спортсменів, застосовуються такі загальнонавчальні дії, як самопостереження, самоаналіз, самоконтроль, самопереконавання, самооцінка, самонавіяння, самонаказ, самохвалення, самопримус, самозаспокоєння. Серйозна увага приділяється веденню щоденників самоконтролю, в яких фіксуються не лише спортивні досягнення, але й успіхи в самовихованні інтелектуальних, етичних і вольових якостей особи відповідно до експериментальних програм [24].

Отже, сучасний спорт — це не тільки сфера надзвичайних спортивних досягнень, але й рутинна, повсякденна робота над собою. Велике значення в цій роботі має моральне самовиховання спортсмена.

Список використаних джерел:

1. Тер-Ованесян А. А. Педагогика спорта / А. А. Тер-Ованесян, И. А. Тер-Ованесян. — К.: Здоров'я, 1986. — 208с.
2. Визитей Н. О. Социально-культурных функций современного спорта / Н. Визитей // Теорія і методика фізичного виховання і спорту.-2009. — №4. — С. 11–19.
3. Тіняков А. О. Аналіз можливостей юнацького спорту як соціальної системи у вихованні моральних якостей особистості / А. О. Тіняков // Теорія і практика управління соціальними системами:

-
- філософія, психологія, педагогіка, соціологія.—2010.—№ 3.—С. 66–74.
4. Сараф М. Я. Професіоналізація спорту і спортивна етика / М. Я. Сараф [Електронний документ] // Теорія і практика фізическої культури.—2001.—№7.—Режим доступу: <http://lib.sportedu.ru/Press/ТРФК/2001N7/p32–33.htm>
 5. Столяров В. И. Гуманістическа культурна цінність сучасного спорту і олімпійського руху / В. И. Столяров [Електронний документ] // Спорт, духовні цінності, культура.—М., 1997.—Вып. 2.—С. 141–314.—Режим доступу: <http://lib.sportedu.ru/GetText.idc?ТxtID=741>
 6. Тіняков А. О. Аналіз можливостей юнацького спорту як соціальної системи у вихованні моральних якостей особистості / А. О. Тіняков // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія.-2010.—№ 3.—С. 66–74.
 7. Ленк Х. Етика спорту як культура чесної гри / Х. Ленк [Електронний документ] // Неприкосновенный запас.—2004.—№3.—Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/nz/2004/35/lenk21.html>
 8. Столяров В. И. Место принципів «Фейр плей» в концепції олімпізма і системі олімпійського виховання / В. И. Столяров, С. Ю. Барінов [Електронний документ] // Спорт, духовні цінності, культура.—М., 1997.—Вып. 6.—С. 254–278.—Режим доступу: <http://lib.sportedu.ru/GetText.idc?ТxtID=919>
 9. Візитей М. М. Спорт вищих досягнень і його соціально-культурна місія в нових умовах розвитку суспільства / М. М. Візитей, Д. О. Качуровський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.—2009.—№12.—С. 27–31.
 10. Ленк Х. Етика спорту як культура чесної гри / Х. Ленк [Електронний документ] // Неприкосновенный запас.—2004.—№3.—Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/nz/2004/35/lenk21.html>
 11. Столяров В. И. Место принципів «Фейр плей» в концепції олімпізма і системі олімпійського виховання / В. И. Столяров, С. Ю. Барінов [Електронний документ] // Спорт, духовні цінності, культура.—М., 1997.—Вып. 6.—С. 254–278.—Режим доступу: <http://lib.sportedu.ru/GetText.idc?ТxtID=919>

12. Матвеев С. Этика в спорте или «fair play»: утопия или реальность / С. Матвеев // Наука в олимпийском спорте. — 2005. — №2. — С. 6–18
13. Сараф М. Я. Профессионализация спорта и спортивная этика / М. Я. Сараф [Электронный документ] // Теория и практика физической культуры. — 2001. — №7. — Режим доступа: <http://lib.sportedu.ru/Press/ГРФК/2001N7/p32–33.htm>
14. Радченко Л. Проблема этики в современном олимпийском спорте / Л. Радченко, С. Матвеев, И. Когут // Наука в олимпийском спорте. — 2007. — №2. — С. 126–132.
15. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры / Л. П. Матвеев. — М.: Физкультура и спорт, 1991. — 543 с.
16. Долинний Ю. О. Духовність у спорті вищих досягнень / Ю. О. Долинний, С. О. Черненко, О. М. Олійник // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — 2005. — № 10. — С. 212–214.
17. Основы теории и методики физической культуры / Под ред. А. А. Гужаловского. — М.: Физкультура и спорт, 1986. — 352 с.
18. Визитей Н. О социально-культурных функциях современного спорта / Н. Визитей // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. — 2009. — №4. — С. 11–19.
19. Юрчук С. М. Дозвіллево-спортивна діяльність як один із чинників розвитку лідерських здібностей студентів / С. М. Юрчук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — 2009. — №10. — С. 288–291.
20. Лубышева Л. И. Социология физической культуры и спорта: Учеб. Пособие / Л. И. Лубышева. — М.: Издательский центр «Академия», 2001. — 240 с.
21. Филин В. П. Теория и практика самовоспитания школьников-спортсменов / В. П. Филин, А. И. Бабаков, Г. И. Степанов, В. В. Кочетков, Н. В. Первухин, Н. М. Магомедов [Электронный документ] // Физическая культура. Воспитание. Образование. Тренировка. — 1997. — №3. — Режим доступа: <http://lib.sportedu.ru/press/fkvot/1997N3/p23–26.htm>
22. Скворцов Г. И. Педагогическая стратегия нравственного воспитания спортом / Г. И. Скворцов [Электронный документ] // Физическая культура. Воспитание. Образование. Тренировка. — 2005. — №3. — Режим доступа: <http://lib.sportedu.ru/press/fkvot/2005N3/p56–58.htm>

-
23. Волков Л. В. Теория и методика детского и юношеского спорта / Л. В. Волков. — К.: Олимпийская литература, 2002. — 295 с.
 24. Филин В. П. Теория и практика самовоспитания школьников-спортсменов / В. П. Филин, А. И. Бабаков, Г. И. Степанов, В. В. Кочетков, Н. В. Первухин, Н. М. Магомедов [Электронный документ] // Физическая культура. Воспитание. Образование. Тренировка. — 1997. — №3. — Режим доступа: <http://lib.sportedu.ru/press/fkvot/1997N3/p23-26.htm>

Стаття надійшла до редакції 22.01.2015 р.

Завальнюк Елена. Проблема честности и достоинства в спорте и нравственное самовоспитание спортсмена

Определяются моральные принципы присущей спорта состязательности.

Ключевые слова: человек, спорт, честность, достоинство, самовоспитания.

Zavalniuk Olena. Problem of Honesty and Dignity in sports and moral self-education of an athlete

In such moments moral principles inherent in sports competition are extremely important.

Keywords: human being, sports, honesty, dignity, self-education.